

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ

На правах рукопису

ОЛІЙНИК Ольга Володимирівна

ТРАДИЦІЙНІ ХУДОЖНІ ТКАНИНИ ПОКУТТЯ
КІНЦЯ ХІХ — СЕРЕДИНИ ХХ СТ.
(типологія, художні особливості, система виражальних засобів)

17.00.06 — декоративне і прикладне мистецтво

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Львів — 1997

245/489

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00761813 (Q)

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у відділі народного мистецтва Інституту Народознавства
НАН України

Науковий керівник: кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник
Никорак Олена Іванівна

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
Стельмашук Галина Григорівна;
кандидат мистецтвознавства, доцент
Кусько Галина Дмитрівна

Провідна організація: Національний музей у Львові

Захист відбудеться 13 червня 1997 р. о 10⁰⁰ годині
на засіданні Спеціалізованої вченої ради Д 04.12.01 у Львівській академії
мистецтв (290011, Львів, вул.Кубійовича, 38)

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотечі Львівської академії мистецтв

Автореферат розісланий 13 травня 1997 р.

Вчений секретар
Спеціалізованої вченої ради,
кандидат мистецтвознавства

І.В.ГОЛОД

Серед актуальних проблем сучасного вітчизняного мистецтвознавства вагоме місце посідає дослідження традиційних видів мистецтва — цінного джерела вивчення історії та культури українського народу. У цьому контексті художні тканини окремого етнографічного району, зокрема Покуття, є науково виправданим об'єктом мистецтвознавчого дослідження. Тканини, поряд з іншими видами декоративно-ужиткового мистецтва даного регіону, засвідчують про етномистецьку неповторність Покуття як перехідної зони від гірських районів (Гуцульщина, Бойківщина) до низинних (Поділля, Опілля). Специфічність декору покутьських традиційних тканих виробів спонукає виокремити та розглянути його як своєрідне явище українського декоративно-ужиткового мистецтва.

У загальноукраїнському контексті тканини Покуття — це значний пласт народної орнаментально-мистецької спадщини, що зберігся до кінця ХХ століття. Він є важливим базовим джерелом для подальшого розвитку вітчизняного художнього ткацтва. Однак, як галузь традиційної культури окремого регіону, покутьське ткацтво вивчене ще не достатньо. Народні тканини Покуття для вбрання та обладнання житла кінця ХІХ — середини ХХ століття, багаті й різноманітні за принципами декоративного вирішення, заслуговують на комплексне мистецтвознавче дослідження. Звідси актуальним і науково обґрунтованим твердженням є те, що покутьські тканини — високомистецькі пам'ятки художнього ткацтва українців.

МЕТОЮ даної роботи є дослідження традиційного ткацтва Покуття кінця ХІХ — середини ХХ ст. як визначного художнього явища національної культури.

В дисертації поставлені завдання:

- простежити витоки і своєрідність історичного розвитку ткацтва Покуття;
- розкрити особливості технології виробництва покутьських тканин;
- провести систематизацію і типологію традиційних тканих виробів;
- визначити найхарактерніші мистецькі риси системи оздоблення тканин;
- виявити локальні осередки художнього ткацтва досліджуваного району.

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

Об'єктом дослідження є народне ткацтво Покуття. Досліджуваний район охоплює східну частину Івано-Франківської області — Городенківський, Снятинський, Коломийський та південно-східну частину Тлумачького районів. Для порівняльного аналізу залучені також матеріали суміжних етнографічних районів — Гуцульщини, Західного Поділля, Опілля та Бойківщини.

Хронологічні межі праці охоплюють період кінця ХІХ — середини ХХ ст. На основі аналізу пам'яток цього часу дана характеристика художніх якостей традиційних покутських тканин. При розгляді витоків покутського ткацтва використані матеріали давніших історичних періодів.

Наукова новизна роботи полягає в наступному:

- а) науково обгрунтована мистецька цінність традиційних покутських тканин у контексті ткацтва українців та сусідніх народів;
- б) здійснено комплексний мистецтвознавчий аналіз і синтез традиційних тканих виробів Покуття;
- в) введено у науковий обіг твори народного покутського ткацтва і матеріали про нього з архівів, колекцій музеїв, польових досліджень, зібраних і систематизованих дисертантом.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що аналізовані й систематизовані у ньому матеріали та висновки заповнюють прогалину у вивченні українського народного ткацтва й одягу. Вони можуть бути використані при складанні програм і підручників з історії декоративно-прикладного мистецтва, основ композиції у художніх навчальних закладах та для введення їх до комп'ютерної системи пам'яток української етнічної спадщини. Результати праці також повинні сприяти активізації засвоєння кращих традицій покутського ткацтва народними майстрами, художниками, які створюють тканини для фольклорних, сценічних костюмів, моделей одягу, оздоблення сучасного інтер'єру. Матеріали дослідження можуть знайти застосування при складанні історико-етнографічних карт і атласів, систематизації та каталогізації музейних фондів, в експозиційній і науково-методичній роботі музеїв.

Основні положення дисертації, які виносяться на захист:

- традиційні тканини Покуття — визначне художнє явище, важлива складова частина українського декоративно-ужиткового мистецтва, цінна спадщина народу;
- художні тканини Покуття одягового та інтер'єрного призначення представлені численними типологічними групами;
- основні принципи художньої структури покутських традиційних тканин формувалися відповідно до естетичних уподобань народу і в тісному взаємозв'язку з іншими видами декоративно-ужиткового мистецтва (вишивкою, писанкарством, деревообробництвом). Вони полягають у домінуванні: стрічкових композицій, геометричних і геометризованих рослинних орнаментальних мотивів, червоної барви у колориті.

МЕТОДОЛОГІЯ ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ базується на принципах системного і комплексного підходу: художнє ткацтво Покуття — галузь народного декоративно-ужиткового мистецтва окремого регіону, складова частина загальноукраїнського культурного процесу. Визначальним у методологічному плані є поєднання загальноприйнятих у мистецтвознавстві наукових методів дослідження: історико-порівняльний (у хронологічному та просторовому аспектах), формально-типологічний, мистецтвознавчий аналіз орнаменту речових пам'яток, картографування. Використані також безпосередні польові спостереження з фіксуванням, замальовками матеріалів тощо. Методика дослідження дала можливість виявити закономірності й особливості розвитку художньої системи покутських традиційних тканин.

У загальнотеоретичному та мистецтвознавчому осмисленні проблеми, поставленої у дисертації, автор опиралася на концептуальні узагальнення українських і зарубіжних дослідників народного декоративно-прикладного мистецтва, зокрема: М. Драгана, В. Щербаківського, В. Січинського, І. Біляшівського, І. Свенціцького, І. Гургули, С. Сидорович, А. Бляховського, К. Матейко, А. Будзана, В. Наулка, Я. Запаса, А. Жука, М. Некрасової, М. Станкевича, М. Селівачова, О. Постолак, О. Никорак.

ІСТОРИОГРАФІЯ ПИТАННЯ. Найдавніші згадки, що фіксують стан ткацтва на покутських землях, знаходимо в письмових джерелах XVI — XVIII ст. (документи люстрацій королівських маєтків, судові акти тощо, зібрані в городських книгах, акти маєтностей старост). Вони стосуються історії ткацтва феодального періоду, повинностей селян, форм даєнин і відробітків, частково висвітлюють техніку обробки волокон і характер тканин XVIII — XIX ст. Докладніші систематизовані дані про стан ткацтва другої половини XIX — початку XX ст. на Покутті містяться в оглядових статистичних матеріалах та звітах. Вони дають загальну уяву про ткацтво, диференціацію і спеціалізацію ремесла на терені Покуття.

Окремі оглядові відомості щодо промислу, одягу покутян містять праці першої половини XIX ст. польських дослідників В.Поля, А.Бельовського, К.Вуйціцького.

Початки спеціалізованого вивчення традиційно-побутової культури, в тому числі, ткацтва українців Карпат і передгір'я (т.з. Галицької Русі), закладені в працях І.Вагилевича та Я.Головацького. Поява робіт цих авторів у 30-40 рр. XIX ст. знаменувала поглиблений інтерес та спеціалізацію питань у галузі дослідження народного одягу і ткацтва. Зокрема, багатий матеріал для вивчення народних тканин даної території знаходимо в Я.Головацького. В його роботах вперше методом порівняльного аналізу зроблена спроба розкриття генетичної й культурної єдності народних тканин і вбрання гуцулів, бойків та подолян з центральноукраїнськими комплексами (із зазначенням виразних зональних ознак).

Деякі питання технологічної обробки волокон висвітлено в праці П.Чубинського (1872). Проблеми торгівлі й розвитку ремесла на Покутті розглядає в коротких статтях І.Герасимович (1886), зокрема, дається висока оцінка традиційним тканям виробам і з'ясовуються причини занепаду цього промислу.

Значну наукову цінність для нашого дослідження, з уваги на багатий фактичний матеріал, має фундаментальна праця відомого польського етнографа і фольклориста О.Кольберта — "Покуття" (1882). Характеристика

комплексів різних типів одягу населення низинної й підгірської частини Покуття, а також деяких суміжних територій допомагають у визначенні локальних особливостей тканин окремих районів Покуття другої половини ХІХ ст. Важливу роль у плані узагальненого вивчення та популяризації покутських народних тканин і вбрання відіграли художньо-промислові виставки (1880, 1912), що відбулися у Коломиї при активному сприянні О.Кольберга.

У роботі відомого польського етнографа К.Мошинського, написаній в історико-порівняльному аспекті, вперше дається комплексний аналіз ткацтва східних слов'ян на основі досліджень технології обробки сировини і виготовлення тканин. Окремі питання технології прядіння і ткацтва висвітлені у працях про матеріальну культуру українського народу вітчизняних дослідників Ф.Вовка (1901), В.Шухевича (1916).

Характерною рисою більшості попередньо названих досліджень є вивчення стану ткацтва абстраговано від соціально-економічних і культурних процесів, здебільшого описово, а часто фрагментарно. При посиленому інтересі дослідників кінця ХІХ — початку ХХ ст. до Гуцульщини натомість менше уваги приділялося вивченню важливих пам'яток матеріальної і духовної культури регіону Покуття. Новий методологічний підхід до етнографічного вивчення різних аспектів матеріальної культури характерний для праць членів Етнографічної комісії Наукового Товариства ім. Т.Шевченка у Львові В.Гнатюка та І.Франка. Поряд з питаннями соціально-економічного характеру в працях названих авторів особливо цінним є визначення окремих локальних особливостей та поглиблене вивчення окремих галузей ткацтва.

Проблеми розвитку і популяризації покутського народного ткацтва знайшли висвітлення у періодичних виданнях Львова, Станіслава, Коломиї 20-30-х рр. ХХ ст. на сторінках яких порушувалися питання своєрідності даної галузі, розглядалися локальні особливості тканих виробів, робилася спроба їх класифікації. Тісно співпрацювали з редакціями цих видань І.Гургула та О.Кульчицька. Значним додатковим джерелом вивчення тканини Покуття

є серія малюнків і зарисовок О.Кульчицької, присвчена ансамблевим комплексам та окремим компонентам строю (с.Тишківці, Серафінці, Орелець).

У 20-х роках килимарство Покуття знайшло часткове висвітлення у публікаціях вчених Б.Крижанівського, А.Зарембського, В.Пешанського, а також у книзі С.Шумана.

Відомості про стан ремесла на Покутті містяться також у роботах вітчизняних істориків І.Крип'якевича, Я.Ісаєвича, етнографа Ю.Гошка, економіста В.Інкіна, археологів Л.Вакуленко і Л.Крушельницької.

У 50-60 роки продовжується нагромадження великого фактичного матеріалу про ткацтво та його наукове осмислення. Ретельний мистецтвознавчий аналіз традиційного килимарства на Україні (в тому числі й на Покутті) здійснили Адам Жук та Яким Запаско. У роботах цих авторів певною мірою висвітлено еволюцію основних ткацьких і килимарських осередків та охарактеризовано творчість провідних майстрів. Важливим для нашої роботи є також розроблена А.Жуком у різних аспектах систематизація килимових виробів і тканин. Значним внеском у дослідження одягової тканини, зокрема й покутської, є результати вивчення народного вбрання у монографії Катерини Матейко. Вперше в українській науці у контексті загальної класифікації типологічних ознак проаналізовано етногрупові особливості одягових тканин покутян.

Фундаментальною роботою у галузі дослідження художньої тканини західного регіону України є праця Савини Сидорович, де на основі глибокого вивчення архівних джерел, музейних колекцій, а також польових спостережень поданий історичний огляд розвитку домашнього промислу, широко подана технологія виготовлення тканин, вперше зроблена спроба систематизації тканин. Здійснюючи порівняльний аналіз ткацтва західних областей України, автор коротко характеризує основні типи і художні особливості покутських виробів. Методологічні засади вивчення локальних особливостей, розроблені вченою, застосовані в даній роботі.

Окремі патання ткацтва покуття висвітлені в місцевознавчих статтях І.Гургули, Т.Ніколаєвої, Т.Кари-Васильєвої, Т.Гонтар. Значний інтерес представляють публікації Мирослави Сахро. Цінний фактографічний та ілюстративний матеріал, що стосується тканини для головних уборів досліджуваної території, подає Галина Стельмашук.

Важливий порівняльний матеріал із суміжних етнографічних районів містять роботи О.Воропая, А.Бодника, Р.Чугай, М.Костишиної, Я.Кожолянка, З.Тканко, О.Борак.

Якісно новим кроком у дослідженні художньої тканини була поява узагальнюючої історико-етнографічної й мистецтвознавчої праці Олени Никорак, присвяченої розвитку ткацтва в Українських Карпатах. Особливо важливим у даній роботі є науково-методологічний підхід у висвітленні проблеми художньої структури тканин. У праці також містяться цінні фактографічні матеріали, які використані нами для порівняльного аналізу.

Важливим джерелом при з'ясуванні проблеми генезису, виявленні локальних художніх особливостей покутської тканини є результати порівняльного вивчення народного ткацтва і одягу сусідніх з Україною народів дослідниками зарубіжжя (Л.Молчанової, А.Курилович, Н.Лебедевої, Т.Маслової, Б.Фалінської, О.Постолакі, В.Зеленчука).

Таким чином, стан вивченості ткацтва Покуття свідчить про багатолітній науково-практичний інтерес спеціалістів різних галузей науки, проте різноманітні за характером відомості не дають повного уявлення про розвиток покутської художньої тканини в цілому. При значному зацікавленні окремими питаннями технології та практичним використанням тканин, поза науковим аналізом залишається висвітлення декоративних особливостей провідних осередків, розкриття стану та основних тенденцій розвитку традиційного ткацтва досліджуваного регіону. В даній роботі на основі аналізу й узагальнення попередніх досліджень та нових фактичних даних польових матеріалів, здійснюється спроба комплексного мистецтвознавчого вивчення традиційно-побутових форм ткацтва, визначення місця цього художнього

явища в системі народного декоративно-ужиткового мистецтва України.

ДЖЕРЕЛА РОБОТИ. Крім бібліографічних джерел з археології, історії, етнографії, народного мистецтва, лінгвістики, робота базується на вивченні архівних матеріалів, музейних колекцій та польових матеріалів. У дослідженні використані матеріали Центрального державного архіву України у Львові (ЦДАЛ) — люстрації королівських маєтків та інші документи, де подаються відомості про розвиток ткацтва на Покутті в різні часи; Івано-Франківського обласного державного архіву (ІФОДА) про ткацький промисел на території Івано-Франківщини в 20-40-х рр.

Стан ткацького виробництва деяких районів Покуття в XVII— першій половині XIX ст. частково висвітлюють рукописні фонди Львівської наукової бібліотеки ім.В.Стефаніка (ЛНБ НАН України), зокрема, в роботі були використані відомості з фондів Чоловського і Яблоновського.

Покутьські традиційні тканини вивчалися у фондівих колекціях Національного музею у Львові (НМ), Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття (КМНМГП), Львівському музеї народної архітектури та побуту (ЛМНАП), музею етнографії та художнього промислу ІН НАН України (МЕХП), Державного музею українського народного декоративного мистецтва (ДМУНДМ), краєзнавчого музею м.Івано-Франківська. Суттєвим джерелом даної роботи є матеріали відряджень і польових експедицій 1990-1995 рр., зібраних дисертантом в 115 населених пунктах Івано-Франківської області.

АПРОВАЦІЯ. Дисертація обговорена на засіданні Вченої ради Інституту народознавства НАН України і рекомендована до захисту (Протокол № 2 від 4 лютого 1997 р.). За даною проблемою (традиційне ткацтво Покуття) автор виступала з науковими доповідями на конференціях: в Косові — “Проблеми Гуцульщини” (доповідь “Культурно-побутові контакти покутян і гуцулів у кінці XIX — на початку XX ст. (за матеріалами народного ткацтва)” (1993)); у Львові — “Українське сакральне мистецтво” (доповідь “Проблеми функціонування народних декоративних тканин у сучасному інтер’єрі церкви

(за польовими матеріалами з Опілля і Покуття) (1994)); "Українська хрестологія" (доповідь "Хрест і хрестоподібні мотиви у народній тканині (за матеріалами дослідження народного ткацтва Покуття) (1996)). Окремі положення дисертації викладенні у наукових статтях, загальним обсягом 1,7 др.а.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ.

У ВСТУПІ обґрунтовано актуальність теми та її наукову новизну, сформульовано основну мету і завдання, визначено об'єкт дослідження, хронологічні та територіальні межі, методологічні засади, джерела, висвітлено історіографію питання, охарактеризовано наукове та практичне значення роботи.

У першому розділі "з історії розвитку ткацтва покуття" у хронологічній послідовності коротко розглядаються становлення і форми розвитку ткацького виробництва у даному районі з доісторичних часів до середини ХХ ст. Висвітлення даного питання проводиться у контексті конкретних історичних умов життя українців Східної Галичини, їх спільного культурного розвитку і тісних взаємозв'язків, які мали безпосередній вплив на формування цієї галузі традиційної культури на Покутті. Дослідження на різних зрізах історії пояснюється прагненням автора наблизитись до витоків ткацтва на даній території, з'ясувати особливості розвитку виробництва та їх вплив на становлення самобутньої художньої структури покутських тканин.

Найдавнішими свідченнями існування ткацтва на Покутті є археологічні знахідки прядильного і ткацького знаряддя (поселення Острівець, Незвисько, Глибока, Печеніжин, Трач, Ісаків, Поточище) та відбитки тканин на керамічному посуді (Незвисько) з періоду Трипільської культури до Княжої доби. Значна їх чисельність вказує, що прядильно-ткацьке виробництво мало необхідну місцеву сировинну базу, широке побутування, відіграло вагомую роль у розвитку економіки й культури.

Перші письмові відомості про селянське ткацьке виробництво на Покутті містяться у люстраціях королівських маєтків XV — XVI ст., у яких згадується про виробництво рушників і вовняних виробів, подаються повинності селян щодо волокон і пряжі.

В умовах середньовічних феодальних відносин прослідковується поступове відокремлення ткацтва від домашнього виробництва і перетворення його в самостійний вид трудової діяльності селян і міщан, що призвело до виникнення та співіснування у наступні періоди двох його форм — народного промислу і цехового ремесла. На широкому архівному матеріалі у розділі наводяться дані про розвиток прядильно-ткацького виробництва у королівських маєтках, діяльність цехових ремісників. Відомості наступних історичних періодів засвідчують зародження на Покутті нових форм — мануфактурного виробництва, яке не мало тут значного поширення. Основу даної галузі складала переважно домашнє виробництво та кустарні промисли, які співіснували з децентралізованою мануфактурою, що було спричинено певною промисловою відсталістю регіону. В містах і містечках ткацтво розвивалося в поєднанні з іншими видами ремесел — змішані цехи, мануфактурні підприємства, в селах найчастіше воно було допоміжним заняттям до рільництва і мало сезонний характер.

Відсутність речових пам'яток раніших кінця XIX ст. обумовлена природною недовговічністю тканин і позбавляє можливості оцінити їхню мистецьку вартість. На основі дослідження іконопису XV—XVIII ст. суміжних з Покуттям регіонів (Опілья) можна припустити, що у народному вжитку в той час домінували смугасті, часом з геометричними візеруйками тканини. Окремі пам'ятки опосередковано можуть бути джерелом реконструкції давніх типів тканин.

Грунтовніше аналізується стан ткацького виробництва і його розвиток у другій половині XIX — середині XX ст. Цьому сприяли значне розширення джерельної бази, поява факт-графічних матеріалів, збережені речові пам'ятки. В сер дині XIX ст. прискорення темпів розвитку капіталістичних відносин, конкурентна боротьба з промисловим виробництвом особливо відчутно вплинули на масштаби міського ремесла. Нові історичні обставини (особливо скасування кріпацтва 1848 р.) стали поштовхом для піднесення дрібномістечкового і сільського кустарного виробництва. Основним

споживачем їхньої продукції майже до середини ХХ ст. були селяни. Наприкінці ХІХ — поч. ХХ ст. на Покутті вже сформувалися основні ткацькі осередки, значна їх концентрація помітна на берегах Дністра і Пруту.

У розділі відзначаються й заходи української інтелегенції наприкінці ХІХ ст. щодо збереження та відродження традиційного ручного ткацтва, яке на той час починає занепадати під тиском продукції промислових підприємств. Високий художній рівень покутських тканин засвідчує те, що вони наприкінці ХІХ — початку ХХ ст. експонувалися на етнографічних виставках у Коломиї, Відні, Львові, Станіславі, Косові та ін. Матеріали виставок започаткували музейні колекції у Львові та Коломиї, які формувалися зусиллями місцевих меценатів та ентузіастів.

Наприкінці ХІХ ст. на Покутті під впливом західно-подільських та гуцульських осередків зароджується і бурливо розвивається нова галузь ткацтва — килимарство. Воно стає основним виробництвом мануфактурних підприємств Коломиї і Снятина у 10-30 рр. ХХ ст. та кустарних промислів на підгір'ї. Таким чином, часовий відтинок у століття (друга половина ХІХ — середина ХХ ст.) автор схильна вважати важливим етапом розвитку традиційного художнього ткацтва Покуття.

У другому розділі "технологія виготовлення тканин на Покутті" розглядається поетапна обробка сировини і процеси виготовлення тканин, аналізується їх локальна своєрідність та спільність з аналогічними виробництвами контактних та віддалених етнографічних груп українців, а також деяких сусідніх з ними народів. Автор висвітлює технологічні процеси у контексті їх впливу на формування художніх особливостей майбутнього виробу — структури, фактури, колориту і орнаменту.

2.1. МАТЕРІАЛИ ТА ЇХ ПЕРВІННА ОБРОБКА.

До початку ХХ ст. значне місце у покутському ткацтві займала традиційна ручна обробка місцевої сировини — волокон конопель і льону, а також вовни, у чому прослідковуються спільні риси із загальноукраїнським досвідом. Специфіка використання сировини у даному регіоні виявилася у домінуванні

на основній його частині конопель і льону, натомість у передгір'ї — переважала вовна домашнього виробництва.

Процес створення пряжі з рослинних волокон включає в себе загальновідомі етапи: вирощування, збирання, висушування, обмолочення, вимочування, м'яття, тіпання, розчісування, сортування, прядіння. У розділі детально розглянуто названі процеси та висвітлено як особливості матеріалу, первинної обробки волокна і прядіння формують фізичні та естетичні характеристики пряжі. Особливістю досліджуваного регіону є високий рівень обробки луб'яних волокон, що виявилася у доволі широкій диференціації пряжі за якістю.

Первинна обробка вовни, у порівнянні з коноплями і льоном, значно простіша, якість волокна залежить від породи вівці, її віку і догляду. Розведенням овець займалися на всій території Покуття, однак більшу частку вони становили в господарстві підгірських сіл (Снятинський, Коломийський р-ни). Технологія обробки вовни, що включає в себе загальновідомі на Україні операції (стриження, сортування, промивання, розчісування і змішування), на Покутті має найбільше паралелей з аналогічним виробництвом у гірських районах (Гуцульщина), де воно було традиційно високоефективним.

У роботі належна увага відведена характеристиці знарядь первинної обробки та прядіння, виявлені територіальні відміни та локальні назви.

Завершальні процеси підготовки пряжі до ткацтва полягали у вибілюванні й фарбуванні. Важливий естетичний показник тканини — білизна, на Покутті досягався різними методами відбілювання конопляної і лляної пряжі. До кінця XIX ст. фарбування пряжі¹ у досліджуваному регіоні виконувалося натуральними барвниками, виготовленими з кори, плодів, листя, коріння рослин, квіток, личинок комах. Натуральні барвники забезпечували м'якість і теплоту відтінків, стійкість до світла і вологості.

Застосування фабричної пряжі й хімічних барвників у кінці XIX — поч. XX ст. вплинуло на художній рівень покутських тканин: розширило фактурно-структурні властивості, змінило традиційний стриманий на насичений колорит.

2.2. ТКАЦЬКІ ЗНАРЯДДА.

Даний параграф присвячений характеристиці конструкцій та окремих вузлів ткацького верстата. На Покутті, як і в інших регіонах України, знаряддя ткацтва пройшли процес розвитку від найпростіших, примітивних до складних, конструктивно вдосконалених. На підставі проведених аналогій розвитку ткацького виробництва у суміжних регіонах, автором висловлюється припущення про існування простих конструкцій — ткацьких дощок, верстатиків для плетіння рукавиць, поясів тощо.

Археологічні знахідки раннього від Трипілля до Княжої доби (глиняні грузила для відтягування основи) та деякі інші опосередковані джерела вказують на існування на даній території первісно вертикальної конструкції ткацького верстату. На зміну йому приходить вдоскоалений горизонтальний, який остаточно утверджується в домашньому побуті у другій половині XIX ст.

Аналіз основних конструктивних вузлів верстатів, поширених на Покутті, виявив їх подібність із загальноновживаними в Україні та у багатьох сусідніх народів. Деякі відміни простежуються у назвах та варіантності пробору ниток основи.

2.3. ТЕХНІКА ТКАННЯ.

Художні та структурні якості домотканих виробів, головним чином, визначаються технікою ткацтва. Із загальновідомих ткацьких технік на Покутті найпоширеніші прості — полотняна, саржева, ремізно-човникова, а також складні — перебірні ("під дошку", "закладне"). Поєднання цих технік із килимовим ткацтвом властиве тканинам суміжних з Гуцульщиною територій.

У більшості покутських тканин основним структурним переплетенням виступає чиновате (різновиди саржі 2/2), яке відзначається багатством фактурної пластики — скісні, ламані, зигзагоподібні пружки, ромбовидні фігури тощо. У "заснівчаних" наддністрянських виробих лінійне зображення структурного переплетення у місцях перетину тонально контрастних смуг стає самостійним орнаментальним мотивом ("вічко", "карточка", "качілко").

Перебірні техніки ("під дошку", "закладне") широко використовувалися

на Покутті для оздоблення одягу — запасок, хусток, переміток, поясів, а також майже всіх виробів інтер'єрного призначення. У напрямку до Наддністров'я спостерігається тенденція ускладнення перебірних орнаментальних мотивів і збільшення висоти рапорту. Вузькозональною особливістю даного району було значне застосування перебірного (“павучкового”) орнаменту у поясному жіночому одязі, поясах і крайках.

Менше застосування на Покутті, у порівнянні з Гуцульщиною, мало килимове (“овиване”) тканина. Його використовували, головним чином, у заборах снятинських рушників, скатертин та наволочок.

2.4. ЗАВЕРШАЛЬНІ ПРОЦЕСИ ОБРОБКИ ТКАНИНИ

Зоління і відбілювання тканин проводять для надання їм білизни, м'якості, шовковистості, полиску тощо.

На Покутті рясування готових виробів було поширеним прийомом, в основному, в наддністрянській зоні. У дрібні складочки збирали (“рісили”) видні, не оздоблені декором частини жіночих сорочок (пазухи, подоли, рукави), середнє поле переміток, долішні частини парубочих штанів — “портяниць”. Внаслідок рясування створювалися додаткові фактурні ефекти, які увиразнювали форми одягу, підкреслювали стрункість фігури. Локальна особливість застосування гофрування на Покутті полягає у поширенні її на вовняний тканий жіночий одяг — заглиски-фартухи, обгортки-спідниці.

Звалювання (“збивання”, “фоліювання”) — це загальноповживаний спосіб ущільнення сукна. У досліджуваній зоні сукно збивали у водяних ступах, подібно до того, як це робили у всьому Карпатському регіоні. Закономірно, що технологія збивання на Підгір'ї була досконалішою, ніж на рівнині.

Третій розділ “типологія і художні особливості традиційних тканих виробів” охоплює: визначення основних родів і типологічних груп у залежності від функціонального призначення; виявлення їх локальних відмін, аналіз художніх особливостей покутських тканин, їх аналогії з однотипними творами суміжних регіонів. Автором здійснена типологія народних тканин за функціональною ознакою, в зв'язку з чим виявлено два основні роди —

тканини для одягу та інтер'єрного призначення. В кожному з них виділені типологічні групи: одягові тканини — полотно, сукно, поясний жіночий одяг, головні убори жінок, доповнення до народного вбрання; тканини інтер'єрного призначення — скатертини, рушники, наволочки, верети, хідники, килими.

У характеристику традиційної системи декорування включений аналіз матеріалу, техніки виконання, композиційної схеми, орнаменту, колориту, функціонування тканих виробів, які виявляють локальні варіанти покутських типів тканин.

3.1. ТКАНИНИ ДЛЯ ОДЯГУ. У параграфі розглянуті різні гатунки полотен і сукон, їх структурні властивості і фактурні ефекти. На Покутті домінували конопляні полотна. Широко представлені на всій досліджуваній території лляні і конопляні полотна — від “зрібних” (у 10 і 12) до високоякісних “повісняних” (16 і більше пасем).

Для підгір'я типові силкові сукна з шорсткою, іноді вузликуватою поверхнею, а у Придністров'ї — тонкі глядкі брунатного відтінку, з коротким ворсом.

Аналіз збережених творів дозволив визначити основні типи покутського жіночого поясного одягу, а також орієнтовно виявити їх ареали. На Покутті побували аналогічні гуцульським двоплатові запаски (Надпруття), одноплатові опинки-“чорногузки”, двокомпонентне поясне вбрання — фота і запаска-фартух (центральна і надністрирська зони). Декор цієї групи тканин, найчастіше у вигляді ритмічного чергування смуг, заповнював усе полотнище виробу. Орнаментальним багатством відзначаються поділки запасок.

Велику групу серед покутських художніх тканин складають жіночі головні убори — перемітки і домоткані хустки з тканим орнаментом. Традиційні покутські перемітки є високохудожніми зразками узорного ткання перебірними техніками. Перемітки придністровської зони характерні багатством узорних “заборових” смуг — з чіткими мотивами восьмипелюсткових розеток-зірок, хрестиків, витканих “під дошку” або ручним перебором чорним, зеленим, оранжевим шовком і червоною заполочтю. У напрямку підгір'я забори

виконані вовняною пряжею, орнамент геометризується, а застосування здебільшого "закладного" ткання дозволяє розширити гаму кольорів.

Пізнішою формою головних уборів заміжніх жінок були домоткані ("роблені") хустки, що були поширені у 20-30 рр. XX ст., головним чином, на Коломиїщині. Декоративний ефект у хустках досягається вибором щільного ритму смуг центрального поля, вузьким виразним "забором", гарячим (червоно-зелено-жовтим) колоритом.

У роботі аналізуються типи тканих поясів і тканин для сумок. Залежно від призначення і розмірів на Покутті розрізняли широкі пояси й вузькі — крайки ("окрійки") і "попружки". Найбільша кількість композиційних варіантів поясів зафіксована у Наддністров'ї.

Загально регіональна специфіка Карпато-Балканського регіону виявилася на Покутті у побутуванні домотканих торбинок-тайстр, дзьобеньок та перекідних сумок-бесаг. Композиція тканин для цих виробів вирішувалася переважно у вигляді клітки (Городенківщина) або поперечних смуг (Снятинщина).

3.2. ТКАНИНИ ІНТЕР'ЄРНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.

Інтер'єрний ансамбль покутських тканин представлений численними типологічними групами і типами виробів. Вони співіснують у тісному взаємозв'язку з іншими компонентами житла — меблями, посудом та ін. Конкретне утилітарно-практичне призначення кожної групи тканин визначало характер їхніх художніх особливостей. Загальнозональною ознакою покутських тканин для інтер'єру є застосування дрібноузорної фактури, створеної різними видами саржевого переплетення з малюнком ритмічно повторюваних скісних пружків, зигзагів, ромбів тощо. Згідно технологічних і художніх особливостей вироби поділяються на прості гладкоткані (однотонні, поперечно-смугасті і клітчасті) та складні узорні — "ясані", "павучкові", "у клинці". Останні за характером декоративного вирішення споріднені між собою, для них типові тридільне членування композиції забору, ромбовидні, розеткові, хрещаті орнаментальні мотиви.

Скатертини — велика типологічна група узорюваних інтер'єрних виробів, призначених для накривання столів. Крім основної утилітарної функції, вони виконували важливу естетичну роль в обладнанні житла. Білізна полотна і яскраві акценти узорів підсилювали враження чистоти та ошатності, були своєрідною домінантою, надавали оселі радісного, святкового вигляду. Типові для всієї території Покуття, вони активно виготовлялися і мали широке застосування у селянському побуті ще в середині ХХ ст. Найпоширенішими були вироби з багатооздобленими поперечними краями полотна та білим, зрідка перетканим червоними і чорними смужками, фоном. У колориті всіх покутських скатертин провідним залишається глибокий червоний і його кольорові відтінки. Проте, спільність основних рис не виключає відмінностей, які виявляють локальні різновиди — “павучкові” наддністрянські, “писані” коломийські та “у клинці” снітинські.

Покутські рушники близькі за художнім та технічним вирішенням до скатертин. В минулому вони були невеликих розмірів. За принципом ужитковості розрізняються два основні типи: господарські (“утиральники”) й обрядові. Порівняно з іншими регіонами України, покутські рушники менше відомі як настінна прикраса, певну декоративну функцію вони виконували у святковому інтер'єрі — розвішані разом з іншими тканинами на жердці. Основний декор рушників становили кольорові смуги симетричної будови, які ритмічно перетикають все поле виробу, іноді вони поєднуються з рядами дрібних мотивів. Відмінний локальний тип святкового рушника представляють вироби Коломиїщини, середне поле яких щільно заповнене різними за шириною смугами, а краї завершують узорні “забори”. Значно багатші у декоративному відношенні снітинські рушники. Домінантою у традиційній поперечно-смугастій композиції виступають широкі узорні площини, виткані килимовою технікою з мотивами “клинців”, “скосиків” тощо. Закономірним є те, що ареал таких рушників сягає гуцульського пограниччя, де аналогічні вироби широко використовувалися у весільному обряді.

“Заборіві” пішви — видовжені наволочки на подушки — на Покутті

відзначаються високими художніми якостями. Поряд з таким типом наволочок побутували вироби без заборів, рівномірно переткані групами гладких та дрібноузорних смуг. Характерними особливостями святкових наддністрянських наволочок є суцільна площина забору, на фоні якої розгортаються орнаментальні ряди з розет і хрестових мотивів, та поле виробу, ритмічно переткане потрійними смугами. У коломийських пішвах декоративне вирішення гр. фічне, у сятинських, аналогічно скатертинам і рушникам, строкату смугу клинців розмішували в центрі забору, а по обидва боки від неї — ряди восьмипелюсткових розеток. Збережені зразки покутських узорнотканих наволочок засвідчують поширеність даної групи виробів на досліджуваній території, свідчать про високий мистецький та технічний рівень у всіх осередках. Найдавніший тип виявляють пішвки з простими гладкотканими або павучковими заборами, тоді як ознаками пізніших (20-30 рр. ХХ ст.) є насичення складним геометричним або геометризаним рослинним орнаментом та багатобарвність.

Верети (“верені”, “верітки”) — невід’ємна частина обладнання селянської хати як низинної, так і підгірської частини Покуття. Ними вкривалися, застеляли ліжко, стіл, лави, долівку, оздоблювали стіни і припічок, найкращі розвішували в свята на жердці. Здавна верети на Покутті декорували гладкими поперечними смугами різної ширини, розміщеними у нескладному чіткому ритмі. Святкові узорні верети до початку ХХ ст. були переважно зі строгим монохромним орнаментом, утвореним дрібними мотивами “павучків”, “гребінців”, “зерняток”, “кривульок”, “віконець”, “хрестиків” тощо.

Традиційним покутським веретам першої половини ХХ ст. властива значна різноманітність кватятих (Наддністров’я) та смугастих (Надпруття) композицій, широкий репертуар дрібноузорних мотивів, серед яких домінує “павучок”, моно- і дихромне вирішення. У “заснованих” (“кватирових”) наддністрянських виробках основу декору складає перетин смуг (основи) і групи смуг (піткання), розміщених у різних темпоритмах, що дає широкі можливості у створенні клітчастих композиційних структур. Колорит городенківських і тлумацьких

верет відзначається червоно-чорними поєднаннями, з жовтими і зеленими акцентами. Надпрутські верети найчастіше поперечно-смугасті, для них характерне графічне вирішення декору, домінування чорного кольору. У коломиєських виробках, порівняно зі снітинськими і городенківськими, складніша будова узорних комплексів, щільніший ритм їх чергування, вагомє місце в орнаментіці посідають хрестові та ромбовидні мотиви. Натомість декор снітинських "верень" відзначається розсіяною ритмічною структурою. Монохромно вирішені зори збагачені незначним вкпленням червоної, жовтої, фіолетової та зеленої барв. Окремий тип снітинських павучкових верет — поліхромні з чорним тлом, представлений осередками буковинського пограниччя. Найчастішим є щільне чергування групи гладких різнобарвних або дрібнозвірцевих смуг із стрічкою дрібних мотивів. Колірна гама цих творів насичена контрастними дзвінкими барвами — червоною, жовтою, оранжевою, фіолетовою, зеленою, смарагдовою та ін.

У 30-50 рр. ХХ ст. декор покутських верет помітно збагачується. Візерунки традиційних "писаних" і "павучкових" верет композиційно ускладнюються, урізноманітнюється їхня ритміка, а колорит збагачується контрастними зіставленнями.

Хідники — різновидність верет, якими застеляли глиняну підлогу. Роль хідника найчастіше виконувала стара вживана верета, однак на свята або для урочистих родинних подій на підлогу ткали спеціальні вузькі доріжки. Традиційні покутські хідники — поперечно-смугасті. Кольорові смуги ("партички", "батки", "доріжки") розташовували на певній відстані, у чіткому розміреному ритмі. Для композицій даних виробів, порівняно з веретами, менше характерне групування смуг у симетричні комплекси та підпорядкованість другорядних смуг основним, натомість спостерігається значна свобода імпровізації ритму, кольору, тону, фактури.

Килимові вироби, виробництво яких на Покутті відбувалося під впливом західно-подільських і гуцульських осередків, значною мірою наслідують їхні композиційні прийоми та орнаментуку. Найпоширенішим типом композиції

на початку ХХ ст. був смугастий килим без спільного фону. Його площина розбита на три-п'ять смуг, заповнених геометричними фігурами — ромбами із східчастими або зубчастими контурами. У цей час і на Покутті утвердилися традиційні для Прикарпаття композиції килимів, відомих під назвами “гуцул”, “кучер”, “гранишник” та ін. Особливості системи оздоблення покутських килимових виробів, порівно з гуцульськими, виявилася у лаконічнішому трактуванні форм мотивів, вільнішій ритмовій структурі композиції, застосуванні спільного фону в пізніших (40-50 рр.) виробках. М'який, злагоджений колорит базується на поєднанні теплих коричневих, охристо-золотистих, зелених, теракотових, сірих та білої барв.

Загалом, за багатьма декоративними ознаками одягови та інтер'єрні тканини досліджуваного району нагадують аналогічні вироби суміжних і більш віддалених від Покуття етнографічних районів — Гуцульщини, Західного Поділля, Опілля, а також Полісся, що засвідчує їх спільні основи розвитку. Подібні риси простежуються також з однотипними тканинами народів Карпато-Балканського регіону.

Згідно функціональних і художніх особливостей, народні покутські тканини кінця ХІХ — середини ХХ ст. виділено у три основні територіальні комплекси:

1) Надпрутський (Коломийський р-н) — двошлатові запаски, опинки, перемітки, домоткані хустки, “забірані” пояси і крайки, попружки, тайстри, бесаги, дзьобеньки; “павучкові” скатертини, пішви, верети, килими;

2) Снятинський (Снятинський та суміжні села Городенківського р-нів) — обгортки-“чорногузки”, перемітки, широкі “забірані” пояси і крайки, тайстри, дзьобеньки; скатертини і пішви з “клинцями”, рушнички-утиральники, “писані” верети, килими;

3) Наддністрянський (Городенківський і Тлумашький р-ни) — червоні фоти і запаски-фаргухи, перемітки з широкими заборами, “павучкові” пояси і крайки, тайстри; “заборові” скатертини і пішви, “засновані” і “писані” верети.

Найхарактерніші риси, які збереглися у традиційних тканинах Покуття,

поєднуються з новаціями: підвищеною напругою кольору, що посилюється вплетенням виблискуючих шовкових і металевих ниток. Ознаками нових виробів є використання фабричної пряжі, укрупнення масштабу декору, здріблений візерунок, переважаання декоративних якостей над ужитковою доцільністю. Пріоритетне місце в орнаменті багатьох нових виробів (30-50 рр.) починають займати стилізовані квіткові мотиви. Чутливо реагуючи на зміни сучасних мистецьких уподобань, покуцькі тканини, проте, зберегли власну мову художньої передачі форм завдяки глибокій єдності з традицією.

3.3. СИСТЕМА ВИРАЖАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ПОКУТЬСЬКИХ ТРАДИЦІЙНИХ ТКАНИН

Параграф присвячений проблемі впливу прийомів і засобів художньої виразності на мистецькі якості народних тканин Покуття. Художня виразність — естетична і мистецтвознавча категорія, яка суттєво впливає на ступінь цінності твору, залежить від фахового застосування композиційних законів, прийомів і засобів декорування.

Композиційні прийоми, у порівнянні з особливостями матеріалу та техніки (фактури і структури), мають широкі можливості емоційного впливу — монументальність, енергетична наповненість, урочистість і звична буденність, легкість і вагомість, декоративна милозвучність і строкатість, мажорнієть і мінорнієть.

Аналіз художніх творів виявив домінування поперечно-смугастих композиційних структур: рапортних, симетричних та асиметричних. Важливим критерієм композиції є її цілісність і завершеність, які досягаються у багатьох покуцьких виробах введенням кольорових заснівок. Широкі можливості емоційного впливу має вибір масштабу — від монументальності до мініатюрності. Одним із засобів художньої виразності наддністрянських "заборових" виробів є локально площинне трактування орнаменту, використання широких червоних, гладко перетканих ділянок, на фоні яких є основний візерунок. Ритміка покуцьких художніх тканин багатопланова, вона розгортається по вертикалі й горизонталі. Композиційні структури городенківських і снитинських виробів відзначаються спокійною

монотонністю, а коломийських — непостійними динамічними ритмами.

Важлива роль у системі виражальних засобів покутських творів належить кольору. Значне домінування червоної барви, відзначене у декорі городенківських і тлумачьких виробів, підсилює мажорність звучання твору, натомість застосування темних барв у тканинах снятинських осередків надає орнаменту графічності, а колірній гамі — строгості. Енергетично наповнені снятинські вироби феєрія барв у “клинцевих” заборах. Елегійно спокійні відчуття створюють нюансені колірні співвідношення теплих відтінків у коломийських тканинах.

ВИСНОВКИ. Народні художні тканини Покуття у загальноукраїнському контексті — одна із своєрідних галузей вітчизняного ткацтва, що має глибокі та багаті традиції. Тканини — оригінальне художнє явище, яке відображає рівень культурного розвитку, добробуту, естетичні уподобання і світосприйняття покутян. Даний вид народного мистецтва Покуття має локально-регіональну особливість, якій характерні як риси перехідності між низинним Поділлям і гірським Карпатським культурним ареалом, так і власні самобутні прикмети.

Найдавнішими свідченнями існування ткацтва на Покутті є археологічні знахідки деталей прядильного і ткацького знаряддя та відбитки тканин на керамічному посуді з періоду Трипільської культури до Княжої доби. Починаючи із середньовіччя ткацтво існувало у двох основних формах — як домашнє виробництво і як ремесло. На основі дослідження іконопису XV — XVIII ст. можна припустити, що в народному вжитку в той час домінували смугасті, часом з геометричними візерунками тканини.

Наприкінці XIX — поч. XX ст. на Покутті сформувалися основні ткацькі осередки.

Специфіка використання сировини у регіоні виявилася у домінуванні на основній його частині конопель і льону, натомість у передгір'ї — переважала вовна домашнього виробництва. Із загальновідомих технік ткання найпоширеніші прості — полотняне, саржеве, ремізно-човникове, а також

складні — перебірне та килимове.

Для більшості покутських виробів характерна структурна неоднорідність, багатство фактурної пластики. Вузькозональною особливістю покутського регіону є застосування декоративного прийому — рясування — на полотняних і вовняних виробках. Своєрідним є рясування станків, рукавів і поділок жіночих сорочок, середнього поля переміток та долішньої частини парубочих штанів, поясного жіночого одягу.

Встановлено, що покутські дмоткані вироби кінця XIX — середини XX ст. відзначаються значною чисельністю типів, які розрізняються за функціональністю, видами і якістю сировини, техніками виконання, розмірами, а також художнім вирішенням. Типологічний аналіз традиційних тканих виробів, який ґрунтується на комплексі характерних ознак, дав змогу виокремити два основні функціональні роди: одягові тканини та інтер'єрного призначення. До першого роду входять — полотно, сукно, поясний жіночий одяг, головні убори жінок, доповнення до вбрання (пояси, крайки, тайстри, дзьобеньки). До другого — скатертини, рушніки, наволочки, верети, килими. Подальший поділ тканин на типологічні групи, варіанти відбувається за композиційними схемами, орнаментальними мотивами і колоритом.

На Покутті до кінця XX ст. збереглися давні компоненти одягу — ткані запаски, обгортки, жіночі головні убори, тайстри, які в інших регіонах України давно вийшли з ужитку.

Нами виявлено, що, виходячи з характеру виготовлення та особливостей декору, покутські традиційні тканини кінця XIX — середини XX ст. виділяються у три основні територіальні комплекси:

- 1) Надпрутський (Коломийський р-н);
- 2) Снятинський (Снятинський та суміжні села Городенківського р-нів);
- 3) Наддністрянський (Городенківський і Тлумецький р-ни).

У межах кожного з них існує дрібніша територіальна диференціація на локальні осередки.

Найхарактернішими рисами оздоблення покутських художніх тканин є :

поперечно-смугасте компонування декору (крім "забираних" надпрутських поясів — з поздовжнім), наповненість великою кількістю геометричних (Коломийщина, Снятинщина) та геометризованих рослинних мотивів (Тлумаччина, Городенківщина, частково Снятинщина), різноманітних за формою та варіантами поєднань. У композиції переважає симетрія, рівновага і розмірений ритм чергування орнаменту, які підкреслюють форму виробів і, згідно з призначенням, акцентують найважливіші частини.

Емоційна виразність покутських творів виявляється ясністю художньої мови, активним оперуванням ритму, симетрії, масштабно-пропорційними співвідношеннями, контрастними або нюансними поєднаннями орнаментальних форм і барв.

У традиційному покутському ткацтві акумулювалися риси двох мистецьких систем: одна з них представляє рівнинні регіони (Поділля, Опілля), інша — гірські (Східні Карпати).

Традиційно складена система оздоблення виокремлює покутські твори на загальноукраїнському мистецькому тлі у неповторне високохудожнє явище. Багаті й відшліфовані віками прийоми декорування продиктовані доцільністю, красою і давніми світоглядними уявленнями. Композиційна довершеність текстильного ансамблю як в одязі, так і в інтер'єрі оселі — характеризують традиційні тканини Покуття як унікальні мистецькі твори української народної культури, гідні збереження і творчого наслідування.

По темі дисертації автором опубліковано:

1. З історії розвитку ткацтва на Покутті// Народознавчі зошити. — Львів, 1996. — № 3. — С.189-197.

2. Система виражальних засобів покутських традиційних тканин// Народознавчі зошити. — Львів, 1997. — № 1. — С.

3. Хрест і хрестоподібні мотиви у народній тканині (за матеріалами дослідження народного ткацтва Покуття) // Українська хрестологія: Спеціальний випуск Народознавчих зошитів: Етномистецькі дослідження, 1997. — С.95-100.

4. Культурно-побутові контакти покутян і гуцулів у кінці ХІХ — на початку ХХ ст. (за матеріалами народного ткацтва) // Проблеми Гуцульщини: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, м. Косів, 27-28 травня 1993 р. — Чернівці, 1993.— Ч.ІІІ.— С.106-108.

5. Хрест і хрестоподібні мотиви у народній тканні // Українська хрестологія: тези і резюме наукової конференції, м. Львів, 24 жовтня 1996 р.— Львів, 1996.— С.32-33.

Олійник О.В. Традиційні художественні ткани Покуття кінця ХІХ — середини ХХ вв. (типологія, художественні особливості, система виразительних засобів).

Дисертація на соискання ученої ступені кандидата мистецтвознавства по спеціальності 17.00.06 — декоративне і прикладне мистецтво.

Львівська академія мистецтв, Львів, 1997.

К захисту представлена рукопис, в якій на основі комплексного дослідження розглядається народне ткацтво Покуття — оригінальне художественне явище в українському декоративно-прикладному мистецтві. Освітлені історичні етапи формування цієї галузі традиційної культури в конкретному етнографічному районі. Розглянута технологія ручного виготовлення тканин. Розроблена типологія тканин і виробів, згідно їх функціонального призначення. Особливу увагу приділено виявленню локальних художественних особливостей тканин, проаналізована їх система виразительних засобів.

Ключові слова: Покуття, тканина, осередок, композиція, мотив.

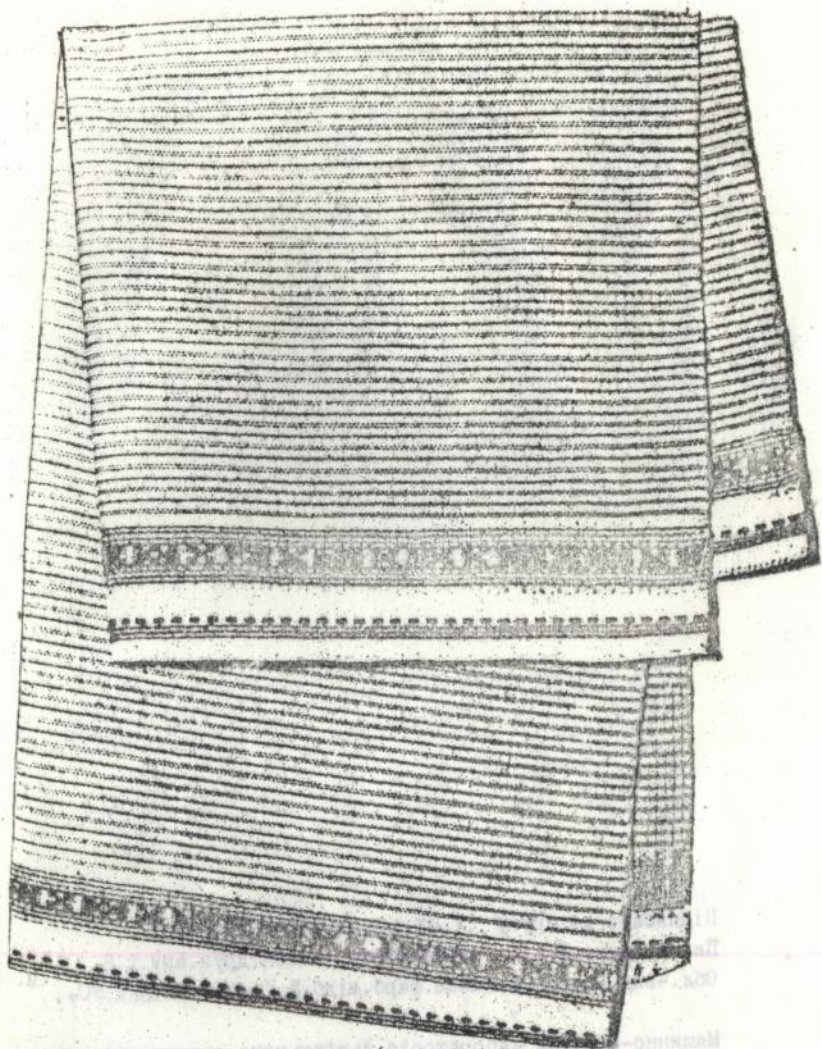
Oliynyk O.V. Traditional artistic cloths of Pokutia at the end of the 19th and the middle of the 20th centuries (typology, local artistic features, system of expressive means).

Dissertational thesis for obtaining a scientific degree of the Candidate in Art Sciences, History and Theory of Arts, speciality 17.00.06 — Decorative and Applied Art.

Lviv Academy of Arts, Lviv, Ukraine, 1997.

To the promotion is presented a manuscript of a research work. An original artistic event of Ukrainian decorative and applied art—folk weaving of Pokutia region is being considered on the ground of a complex multilateral approach. The origination and the consequent stages in the development of this craft as a part of traditional culture of the certain ethnographic region is being studied. The technology of hand-made cloths is shown. The typology of cloths and article wares is presented in accordance with a functional destination of items. Special attention is paid to the exposure of local artistic peculiarities of cloths, a system of expressive means is analysed.

Key words: Pokutia, cloth, centre, composition, motif.

"Старовіцька хустка". 1930-ті рр. Коломийщина.
Льон, бавовна, вовна, рем'яно-човникове ткення.

Підписано до друку .7.05.97.Формат 60x84/16.

Папір друк. № 1 . Друк офсет. Умовн.друк.арк.1,8,
Обл.-вид. арк.1,8.Умовн.фарб.відб.2.Тираж 100.Зам.90..

Машинно-офсетна лабораторія Львівського держуніверситету
ім.І.Франка. 290602, Львів, вул.Університетська, 1.

451715

АВ 37.872

Мисл.

Мисл